

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри психології та соціальної роботи Войцїх І.В. на дисертацію Верітової Ольги Сергїївни «Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертаційне дослідження Верітової Ольги Сергїївни з огляду на зростання масштабу проблеми розвитку емоційного інтелекту в сучасній теорії та методиці професійної освіти, має перспективний характер. Очевидно, що кожному педагогу, зокрема й викладачеві вищої школи слід вільно орієнтуватися в питаннях розумного володіння власними емоціями, а ще більше - в питанні формування емоційного змісту педагогічного процесу як важливої складової освіти майбутнього. Дійсно, боротьба за увагу та фокус концентрації людини, що навчається та виховується, пролягає нині через «емоційний фронт», в якому мало що піддається фіксації та регламентації. З цих причин, вибір теми дисертації на фоні представлених суперечностей та недоліків сучасної магістерської підготовки педагогів закладів вищої освіти, доводить **високий ступінь актуальності обраної теми.**

Прослідкуємо за логікою розгортання теоретичної та методичної роботи вченої. На наш погляд, вона має класичний для подібних досліджень характер: від постановки проблеми в загальному вигляді, через пошук надійної теоретико-методологічної основи, розробку авторського концептуального задуму, моделювання педагогічного процесу, експлікацію необхідних і достатніх педагогічних обставин, що гарантують успіх та, зрештою, експериментальна робота, що підтверджує або ні головні гіпотези дослідження.

У вступі до дисертації досить грамотно подаються методологічні характеристики дисертації: об'єкт і предмет дослідження, кінцеву його мету,

завдання та дії, які потенційно приведуть до мети, декларується наукова новизна та практичну значущість дослідження.

Винесені на захист наукові ідеї, підсумки та рекомендації в цілому викликають повагу та довіру, адже отримані шляхом особистої участі в підготовці майбутніх магістрів за новою для України спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, але вже добре відомою та перевіреною освітньо-професійною програмою «Педагогіка вищої школи». Довідками про впровадження з двох південноукраїнських закладів вищої освіти підтверджено ефективність запропонованих інновацій, а статистичний супровід, поданий у третьому розділі дисертації свідчить про високий ступінь корисності **практичних рекомендацій, сформульованих автором.**

Перший розділ дисертації «Проблема розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки» присвячений теоретичному аналізу ключових понять «емоційний інтелект» та «емоційна компетентність» у контексті професійної діяльності викладачів закладів вищої освіти; визначено параметри й значущість високо розвиненого емоційного інтелекту викладачів вищої школи; обґрунтовано необхідність спеціальних заходів для розвитку емоційного інтелекту майбутніх магістрів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (програма «Педагогіка вищої школи»).

Варто зауважити, що у роботі здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з проблеми дослідження. Виділено три механізми функціонування емоційного інтелекту (емоційність сама по собі; фасилітація та інгібіція потоків емоційної інформації (керування емоціями); спеціалізовані центральні механізми), наявність яких розглянуто як основу для розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи. Це дало змогу дослідниці, ґрунтуючись на родовому понятті «компетентність» та трьох механізмах функціонування емоційного інтелекту, визначити власне розуміння сутності поняття «емоційної компетентності педагога вищої школи».

У другому розділі «Теорія і практика вирішення проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки» визначено теоретико-методологічне підґрунтя авторської концепції розвитку емоційного інтелекту майбутнього викладача; подано авторську концепцію, організаційно-педагогічні умови та структурно-функціональну модель розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти.

Заслуговує на увагу розроблена автором концепція розвитку емоційного інтелекту майбутніх викладачів вищої школи, що містить три концепти: теоретико-методологічний, психолого-педагогічний та методичний.

Слід відмітити і провідну ідею дослідження, що полягає в реалізації трикомпонентної системи розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи на основі трьох механізмів його функціонування: емоційність сама по собі; фасилітація та інгібіція потоків емоційної інформації (керування емоціями); спеціалізовані центральні механізми. Ця ідея передбачає: оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів закладів вищої освіти шляхом розроблення освітньої програми з введенням в неї емоційної компетентності та її складових і відповідних їм результатів навчання, введення у навчальні дисципліни метадисциплінарних тем, навчально-методичних матеріалів, які мають враховувати емоційну складову професійної діяльності майбутніх педагогів закладів вищої освіти та спрямовані на формування здатностей розпізнавати емоції, регулювати власні емоції, знань пов'язаних з емоційною сферою та здатностей застосувати їх та емоціогенні чинники у професійній діяльності; двокомпонентної системи розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти, що містить базовий (когнітивний) компонент, який функціонує у вигляді форм, методів і засобів базового навчання, та діяльнісний компонент – у вигляді технології розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти на основі емоційно забарвленого контекстного навчання майбутній професії викладача закладу вищої освіти.

Наукову цінність складає вперше розроблена дисертанткою структурно-функціональна модель розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти, яка містить теоретико-методологічну, змістову, операціонально-діяльнісну та діагностично-результативну складові. Ядром структурно-функціональної моделі є комплекс організаційно-педагогічних умов розвитку означеного феномену: стимулювання емоційної самоідентифікації майбутніх педагогів закладів вищої освіти у процесі соціалізації шляхом створення емоційно забарвленого контекстного освітнього середовища; забезпечення фасилітації та інгібіції потоків емоційної інформації у педагогічній діяльності викладачів під час аудиторної та позааудиторної навчальної роботи, результатом якої має стати вихід магістрантів на автономні пізнавальні позиції з високим індексом самодостатності та готовності студентів до самостійної роботи; корекція неефективних психосоматичних і фахових стереотипів поведінки майбутніх педагогів закладів вищої освіти через насичення практичних занять та виробничих практик суттєвими ознаками розвиненого емоційного інтелекту; стимулювання автономної емоційної поведінки через поступове розширення змісту фахового вдосконалення й самостійної роботи майбутніх педагогів закладів вищої освіти та культивування їхньої суб'єктності. Кожна з організаційно-педагогічних умов була забезпечена комплексом різноманітних форм, методів і засобів навчання, які дали змогу створити емоційно забарвлене освітнє середовище контекстного типу.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти» розглянуто організацію й результати експериментальної перевірки ефективності розробленої авторської моделі розвитку емоційного інтелекту майбутніх магістрів зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (програма «Педагогіка вищої школи»).

У процесі педагогічного дослідження апробовано структурно-функціональну модель розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів

закладів вищої освіти. Педагогічний експеримент містив аналітико-пошуковий, діяльнісно-компетентнісний та контрольний етапи.

Емпіричні результати педагогічного експерименту та їх обробка методами математичної статистики за допомогою критерію χ^2 показали статистично значуще перевищення показників досягнення студентами експериментальної групи рівнів розвитку емоційного інтелекту та рівнів сформованості емоційної компетентності як за парціальними показниками, так і за інтегральним показником для всіх застосованих у дослідженні методик.

Результати педагогічного експерименту підтвердили, що виділені організаційно-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту майбутніх викладачів закладів вищої освіти, з одного боку, взаємопов'язані і передбачають урахування їх в сукупності, з іншого - є необхідними і достатніми для розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки.

Підкреслимо, що матеріали дисертації грамотно оформлені, текст викладено логічно, обґрунтовано. Джерельна база складається з 214 найменувань і містить фундаментальні та прикладні праці з досліджуваної проблематики. Матеріали дисертації пройшли достатню апробацію на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях, вони відображені у 14 працях автора, серед яких – статті у наукових фахових виданнях, матеріали конференцій тощо. Текст автореферату загалом ідентичний змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Верітової О.С. оцінено загалом позитивно, водночас, вважаємо за необхідне зробити певні зауваження та висловити такі побажання:

1. У тексті дисертації дослідниці слід було б дотримуватися єдиної позиції щодо номінальної назви обраної категорії педагогів. Не відомо з яких причин майбутні педагоги вищої школи в подальшому тексті представлені як «майбутні педагоги закладу вищої освіти» або «майбутні викладачі вищої школи».

2. У дисертаційній роботі використано недостатню кількість емпіричних методів оцінки рівня розвитку емоційного інтелекту. На жаль, обрані методики важко віднести до категорії точних інструментів, що дають надійну всебічну картину ступеню сформованості ЕІ у майбутніх педагогів закладів вищої освіти. Використано лише три методики, які базуються на самооцінюванні магістрантів: методика визначення рівня розвитку емоційного інтелекту Н. Холла, опитувальник «ЕІн» Д. Люсіна, методика Л. Мітіної та А. Асмаковець.

3. До форм та методів розвитку емоційного інтелекту Верітовою О.С. було віднесено тренінг «Роль емоцій в діяльності викладача», що є складовою другої організаційно-педагогічної умов розвитку емоційного інтелекту майбутнього педагога вищої школи. Даний тренінг має наукову цінність, тому його доцільно подати у додатках.

4. Список використаних джерел містить недостатню кількість літератури останніх 5 років.

5. У тексті дисертації зустрічаються орфографічні помилки, стилістичні та технічні огріхи.

Проте зазначені зауваження не знижують наукового рівня дисертації, мають рекомендаційний характері не впливають на загальну позитивну оцінку. Автором дослідження засвідчено високу якість та ефективність пошукових дій, спроможність самостійно приймати рішення, що стосуються педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки.

Отже, дисертаційна робота «Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп. 9, 11, 12, 13), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, а її автор Верітова Ольга Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі

